

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Едуард Василев Маринов, Департамент „Икономика“, Нов български университет, професионално направление 3.8. „Икономика“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в Област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, Професионално направление 3.8. „Икономика“, Докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“, Катедра „Икономика“, „Факултет по международна икономика и администрация“, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ с автор Лора Стоянова Пейчева на тема „Сливания и поглъщания във фирмената практика – австрийският опит“ с научен ръководител: доц. д-р Виржиния Иванова, Варненски свободен университет

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 933 от 07.12.2022 на Ректора на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Сливания и поглъщания във фирмената практика – австрийският опит“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в Област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, Професионално направление 3.8. „Икономика“, докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“. Автор на дисертационния труд е Лора Стоянова Пейчева – докторант на самостоятелна форма на обучение към катедра „Икономика“, Факултет „Международна икономика и администрация“ с научен ръководител доц. д-р Виржиния Иванова.

Предадените от кандидата материали включват автобиография, дисертационен, автореферат, справка за наукометрични данни за изпълнението на изискванията на ЗРАСРБ и списък на публикациите по темата на дисертационния труд. Докторантът е приложил 4 броя публикации (студия, статия и два доклада от научни форуми). Представените материали съответстват на задължителните изисквания на ЗРАСРБ за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8 „Икономика“.

2. Оценка на дисертационния труд и приносите на докторанта

Лора Пейчева е изграден професионалист в областта на финансите с ясно изразени професионални и академични интереси в областта на световното стопанство и международните финанси. Цялостния образователен и професионален профил на кандидата напълно отговаря на избраната тематика за разработване на дисертационния труд и спомага за постигането на целите на изследването и научните и научно-приложните му приноси.

Изследването се характеризира с безспорна актуалност и значимост на самия избор на темата и нейната разработка на страниците на труда. Запознаването с цялостния труд показва, че постигнатите резултати съответстват с поставените цели. Следва да бъде отчетена и смелостта на автора да разглежда интердисциплинарна проблематика, със сериозни интерес и значение както от академична, така и най-вече от практическа бизнес перспектива не само в областта на международните икономически отношения и международните финанси, но и в областта на индустриалната организация, бизнес развитието, конкурентното право и др. Поставените цели и задачи, постигнатите положителни резултати по съвкупност обуславят принципното одобрение на труда като притежаващ необходимите качества на дисертация за получаване на научна степен доктор.

Дисертационният труд се състои от 292 страници – 193 стр. основен текст и 100 стр. приложения. Използваната литература обхваща общо 185 броя академични, популярни и

статистически източници на български, руски, полски, английски и немски език. Обобщенията и изводите са подкрепени с използването на огромен обем данни и подходящо избран илюстративен материал – 175 таблици, 64 фигури и 7 приложения, представящи методологията и резултатите от проведените емпирични и статистически изследвания. Формата, стилът и езикът на изследването оставят впечатление за професионализъм и много добри познания в областта на изследователската работа – много акуратно са представени всички елементи на структурата. Показана е логика и последователност в изложението.

Постановките и изводите почиват на професионално направен анализ и оценка на характеристиките на сливанията и поглъщанията, техните мотиви и ефекти, видовете сливания и поглъщания и ефектът върху пазара в глобален план и конкретно в Австрия, както и на собствено емпирично изследване на компаниите в Австрия, осъществили сделки по сливания и поглъщания. В последователното развитие на изложението – от увода, пред трите глави до заключението, личи ясно доброто познаване на проблематиката – както в теоретичен, така и в практически план, като по този начин се достига до редица положителни резултати, свързани с различни аспекти на избраната проблематика, които ще бъдат разгледани в следващите параграфи.

Изследователският подход към поставените за разглеждане проблеми е основан на систематизиране на различни икономически и правни аспекти от множество изследвания, които да позволят доказването на основната изследователска теза, че „сделките за сливане и поглъщане предоставят значителни ползи не само за участващите в процеса компании, но и за техните клиенти и националната икономика като цяло“, и за изпълнението на поставената цел и изследователски задачи. Убедително са избрани и приложени икономическата методология и инструменти, основаващи се най-вече върху анализ и синтез на теоретични постановки и резултати от емпирични изследвания, както и оригинален нов методологически апарат за емпирично изследване – анкета и авторови статистически изследвания относно нагласите на компаниите, извършващи сделки за сливанията и поглъщанията в Австрия, позволяващи да се направят релевантни изводи и препоръки.

Уводът предлага много прецизно и коректно формулирани целта, обектът и предметът на изследване, основните цели и задачи, изследователската теза и което е особено важно – експлицитно са поставени ограничителите на изследването. В първа глава на базата на широкообхватен преглед на теоретични и емпирични изследвания и нормативни документи е представен оригинално авторово обобщение на същността, характеристиките и историческото развитие на сливанията и поглъщанията в бизнеса, като добро впечатление прави систематизацията и оценката на мотивите и ефектите от сделките за сливания и поглъщания. Глава втора представя интересен синтез между анализ на литературата и практиката в областта на сливанията и поглъщанията в Австрия, за да бъдат систематично представени етапите, регулациите, технологията и защитните мерки (нормативни и оперативни) при осъществяване на сделките по сливания и поглъщания. В централната за дисертационния труд трета глава, на базата на постигнатото в предходните части систематизиране и допълване на научно знание, докторантът извежда собствен инструментариум за изследване и анализ на тенденциите на сливания и поглъщания в отделни браншове в Австрия и провежда авторово анкетно проучване. В него се разглеждат мотивите и ефектите от сливането и поглъщанията, влиянието на COVID 19 пандемията върху сделките, влиянието на сливането и поглъщането върху нетната печалба, технологията, рисковете и предимствата от сделката, и др. На тази база чрез използване на статически методи и анализи за обработка на резултатите от анкетното проучване, са предложени количествени и качествени авторови анализи, обобщения, изводи, препоръки относно сделките за сливания и поглъщания в Австрия. В заключението, макар и минималистично от гледна точка на реално получените резултати, коректно са обобщени основните изводи и препоръки от изследването, като ясно е демонстрирана връзката и начина, по който те допринасят за изпълнението на поставените от докторанта цели и задачи на

изследването.

Одобрявам и напълно се съгласявам с изведените в автореферата приноси на дисертационния труд, като поздравявам кандидата за ясното, точно и много прецизно формулиране. Изведените научни резултати и изводи съответстват на формулираните приноси. Бих посочил е един „скрит“ принос – въпреки, че емпиричното проучване се фокусира върху австрийски компании, резултатите всъщност са много по-широкообхватни и всъщност имат глобален характер, тъй като близо 2/3 от анкетиранията всъщност осъществяват трансгранични сделки за сливания и придобивания, както в, така и извън Европа. Общата ми оценка е, че представените резултати от направеното изследване в дисертационния труд на Лора Пейчева могат да се характеризират като обогатяване на съществуващи знания и приложение на научни постижения. Дисертационното изследване дава възможност в бъдещи разработки по темата да се доразвият приложимите в практиката изведени от докторанта насоки и препоръки, както и за бъдещо задълбочаване на изследването на сливанията и придобиванията чрез използването на аналитичния подход и емпиричния и статистически инструментариум по примера на постигнатите резултати и приноси на дисертационния труд.

Възможностите за бъдещо използване на научните и научно-приложни приноси на дисертационното изследване са много широки и препоръчвам на докторанта да помисли за по-широкото им разпространение сред академичната общност чрез представяне на научни форуми (особено в чужбина) и публикуване на разширени и допълнително задълбочени анализи по отделни проблеми от изследваната тематика в научни списания (особено реферирани в световноизвестни научни бази данни), както и да помисли за оформянето и публикуването на монография или практически наръчник по тематиката на дисертационния труд, която би могла да бъде използвана както като учебно помагало за обучаващите се в областта на международната икономика, финанси и право, така и като практически наръчник за мениджъри и акционери на компании от различни браншове, извършващи сделки по сливания и поглъщания.

3. Преценка на публикациите по дисертационния труд, автореферата и личното участие на докторанта

В документите по конкурса са представени 4 публикации – една студия, една статия и два доклада от научни форуми. Всички те са публикувани в електронното списание на ВСУ и отговарят на изискванията за кандидатстване по конкурс за докторат, като показват активност на автора – участие с научни доклади в конференции за апробиране на постигнатите резултати и задълбочаване на изследванията в по-детайлизирани теми, свързани с изследването, направено в дисертационния труд. Приложените публикации допълват теоретичните и приложни приноси в дисертационния труд по отношение на ефектите от пандемията върху сливанията и поглъщанията в Австрия, но и демонстрират по-широкото поле на научните интереси на кандидата по отношение на практиката, развитието и специфичните мерки срещу сливанията и придобиванията в глобален план.

Представеният автореферат е в обем от 46 страници и дава много добра и пълна представа за резултатите от изследването на страниците на дисертационния труд – стегнато изложение, професионално формулирани цели задачи, обосноваване на избраната структура, методология и методики на изследването. Към автореферата са представени приносите на изследването, които могат да бъдат приети като правилно отразяващи постигнатите резултати от и показват критичната самооценка на автора. Това е своеобразно доказателство и заявка за доброто академично развитие на Лора Пейчева в сферата на изследователската дейност.

Съдържанието на дисертационния труд, ясно демонстрираното авторско мнение и изводи, както и декларацията за оригиналност, приложена към дисертацията, ме убеждават, че дисертантът лично е провел дисертационното изследване, участвал е във всяка стъпка на процеса на анализ и съпоставяне на резултатите и получените резултати и приноси са негова

лична заслуга. В дисертацията и приложените към конкурса публикации коректно са цитирани използваните външни източници, като в труда проличава способността на докторанта както да подбира релевантни на темата си научни източници, така и да ги реферира и анализира на теоретично равнище. Убедено мога да заявя, че според мен оценяваният дисертационен труд е собствено изследване на Лора Пейчева, в което липсва плагиатство.

4. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки, но бих отправил някои препоръки към бъдещата научна работа на Лора Пейчева, които по никакъв начин не намаляват вече изтъкнатото значение на приносите и предимствата на дисертационния труд.

При разработването на подобен голям по обем труд би било добре в рамките на теоретичната и теоретично практическата част от изложението по-отчетливо да се обособи критичното авторско мнение и изводи, а не само те да бъдат изведени общо като заключение на целите глави.

Без това по някакъв начин да намалява значимостта и приложимостта на получените резултати, препоръчвам на автора в бъдещи изследвания, особено при използването на толкова широк статистически инструментариум, да се потърси начин за получаване на отговорите от повече респонденти, за да бъдат още по-представителни направените аналитични обобщения и изводи.

Във връзка с изразеното мнение по отношение на възможностите за бъдещо използване на труда, препоръчвам също така самата авторка да се възползва от отличните предложения за последващи проучвания, направени в последния параграф на заключението.

Бих поставил на кандидата два въпроса:

1. Доколко според Вас резултатите от направеното анкетно проучване, особено по отношение на взаимовръзките между променливите (въпросите) и обобщените на тази база изводи и практически препоръки са приложими по отношение на сливанията и придобиванията в ЕС като цяло, и в частност – в България?

2. Как ще се отрази според Вас наложената по време на пандемията и задълбочаваща се в настоящата криза тенденция към скъсяване на веригите за доставки и регионализация на глобалните стойностни вериги върху практиката, техниките и мотивацията на сделките за сливания и придобивания – в Австрия, но и по-общо – в ЕС и в глобален план?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Наредба №12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и научна степен „доктор на науките“ на ВСУ "Черноризец Храбър".

Дисертационният труд показва, че Лора Пейчева **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. „Икономика“, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното и на основание на постигнатите положителни резултати в дисертационния труд, характера на направените критични бележки и в съответствие с приетите критерии за получаване на научна и образователна степен доктор, **с пълна увереност препоръчвам на уважаемото научно жури на Лора Стоянова Пейчева да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор“** в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3.8. Икономика.

/доц. д-р Едуард Маринов/